

Avioero ja uudelleenavioituminen Raamatun valossa

Seurakunnassa on monenkirjavaa opetusta siitä, onko uskovaisen lupa ottaa avioeroa missään tapauksessa ja voiko eronnut uskovainen mennä uudestaan naimisiin. Avioerot koskettavat avioparin lisäksi suurta joukkoa muita ihmisiä, joista seurakunta on vain yksi pieni osa. Avioliitossa toisiinsa sitoutuminen merkitsee myös sukujen välistä yhteiseloa. Avioliitossa syntyneet lapset on otettava niin ikään huomioon.

Avioero on aina äärimmäisen tuskallinen. Jumala tahtoisi varjella omansa sen tuomalta tuskalta ja vahingolta. Väkisin ei liittoa voi kuitenkaan pitää kasassa. Joskus pari eroaa, vaikka sitä ei olisi haluttu ja on yritetty kaikki mieleen tulevat keinot avioliiton pelastamiseksi. Varsinkin uskosta osattomilla on ollut tapana erota ja avioitua monta kertaa. Miten heihin tulisi suhtautua, kun he tulevat seurakuntaan ja Jumalan lapsiksi?

Mennyt elämä on saatu anteeksi

Kun ihminen tulee uskoon, saa hän kaikki synnit anteeksi. Menneet synnit vaikuttavat silti hänen uuteen elämäänsä. Jos hän on tehnyt rikoksia, joutuu hän kärsimään rangaistukset yhteiskunnan säädösten mukaan. Menetettyä terveyttä ei saa takaisin. Rikkoutuneet avioliitot eivät aina voi eheytyä: entinen puoliso tai puoliset ovat perustaneet jo uuden perheen. On monia muitakin asioita, mitkä eivät korjaudu: menetettyä työpaikkaa ei saa takaisin, koulumenestystä ei voi parantaa jälkikäteen, rikosrekisteri on ja pysyy, synnin takia hävitty omaisuus pitää kärsiä tappionaan, jne.

Jumala korjaa monia asioita, mutta ei tee pyöreitä neliöitä eikä neliskulmaisia kolmioita. Jumala toimii aina loogisesti. Myös ihmeet ovat loogisia ja järkeviä, mutta kaikkia asioita ei Jumala ole luvannut ihmeiden avulla korjata. Se, mikä kuuluu tämän elämän lainalaisuuksiin, pysyy edelleen voimassa. Ihminen niittää sitä, mitä on kylvänyt. Tässä avionrikkokojen sukupolvessa kylvön ja niiton lain seurauksena rikkoutunut avioliitto voi jäädä pysyvästi rikkoutuneeksi. Aina ei ole mahdollista palata takaisin entiseen. Mitä silloin on lupa tehdä ja mitä voidaan tehdä?

Uskovainen voi olla avoliitossa tullessaan uskoon tai sitten hän on uudessa avioliitossa. Lähtökohta on se, että Jumala haluaa edes jonkin pysyvän eheänä ja voimassa. Mikäli uskovaisella on toimiva parisuhde ja perhe, ei hänen tarvitse hyljätä sitä vaan hän voi jäädä avioliittoon. Jos eletään avoliitossa eikä toinen puolisoista usko, niin on ehkä viisainta erota, ellei lapsiakaan ole. Mikäli puoliso tulee uskoon, on hänen kanssaan mahdollista mennä sitten naimisiin, vaikka entisessä elämässä olisi avioeroja ja kyse olisi uudesta avioliitosta entisen puolison eläessä. Lähtökohta uudelle elämälle on se, että mikä on vanhaa, on mennyttä ja uusi voi alkaa. Jos avioliitto on päättynyt, ei se enää sido puolisoita toisiinsa.

Kunnes kuolema erottaa

Avioliitto on tarkoitettu kestämään kuolemaan asti. Jumalan sana antaa tästä selvät ohjeet.

Paavalin kirje roomalaisille 7:

1 Vai oletteko tietämättömiä veljet siitä, (minä puhun nyt lain tunteville) että laki sitoo ihmistä niin kauan kuin hän elää?

2 Sillä vaimo on sidottu lain kautta mieheensä, niin kauan kuin tämä elää; mutta jos mies kuolee, on vaimo vapautettu miehen laista.

3 Niinpä, jos hän miehensä eläessä menee naimisiin toisen miehen kanssa, on häntä

pidettävä avionrikkोजना, mutta jos mies kuolee, on hän vapaa laista, niin ettei ole avionrikkoja mennessään naimisiin toisen miehen kanssa.

Jeesus sanoi: ”Minkä Jumala on yhdistänyt, sitä älköön ihminen erottako!” Matt.19:6 Jumala ei anna ihmiselle lupaa erota ”mistä syystä tahansa”, mutta eroaminen on toki mahdollista. Fariseuksilla oli tapana hyljätä vaimo vähäpätöisistä syistä – jos tämä ei esimerkiksi enää miellyttänyt miestä – ja ottaa tilalle uusi vaimo. Jeesus nuhteli fariseuksia tästä syystä. Luuk.16:18 Fariseukset kysyivät Jeesukselta: ”Onko miehen lupa hyljätä vaimonsa mistä syystä tahansa?” Matt.19:3 He kiusasivat Jeesusta tällä kysymyksellä, tarkoittaen ehkä saada Jeesuksen ansaan sanoistaan tai osoittaakseen Jeesuksen vääräksi opettajaksi. Emme tiedä tarkalleen ottaen sitä, miten fariseukset kiusasivat Jeesusta.

Jeesuksen sanat pitävät sisällään selvän olettamuksen, että ihmisten on mahdollista erottaa se, minkä Jumala on yhdistänyt. Ihminen voi rikkoa ihmisten tavalla avioliiton samoin kuin liiton Jumalan kanssa. Hoos.6:7 Herra on itse antanut erokirjan Israelille ja salli Mooseksen kautta tulleen säädöksen perusteella hyljätä vaimo, jolla oli tämän jälkeen oikeus avioitua uudestaan. 5Moos.24:1-4 Avioliittoa koskien oli myös muita säädöksiä, joiden perusteella oli lupa hyljätä vaimo. 2Moos.21:10-11; 5Moos.21:10-14 Seka-avioliittoon syyllistyneiden juutalaisten kohdalla oli jopa Jumalan tahto, että pakanavaimot ajettiin pois lapsineen, vaikka on tästä kohdasta kyllä erilaisiakin tulkintoja esitetty, niin ettei se olisikaan ollut Jumalan tahto. Esra,9-10 Joka tapauksessa juutalaisen kansan tuli pysyä puhtaana eikä se saanut lankoutua pakanoiden kanssa. 5Moos.7:1-6 Uhkana oli se, että pakanavaimot olisivat vietelleet Israelin epäjumalanpalvelukseen, mikä toteutui mm. kuningas Salomon elämässä kirjaimellisesti. 1Kun.11:1-10 Myös Israel lankesi toistuvasti epäjumalten palvelemiseen, mitä edesauttoi seka-avioliitot pakanoiden kanssa.

Uuden liiton aikakaudella kristitty voi jäädä avioliittoon uskosta osattoman kanssa, jos on naimisissa tullessaan uskoon. 1Kor.7:12-16 Jos hän on naimaton, niin hänen ei missään nimessä kannata ottaa itselleen uskosta osatonta puolisoa: siihen on jopa suoranainen kielto Paavalin ohjeissa. 2Kor.6:14-18

Paavalin opetus roomalaiskirjeessä koskee uuden liiton Jumalan kansan jäseneksi tulemistä. Se tapahtuu uudestisyntymisen kautta. Paavalin tarkoitus ei ole opettaa ehdotonta Jumalan sanan totuutta koskien miehen ja naisen välistä avioliittoa, vaan hän käyttää yleisperiaatteen mukaista lain säädöstä apunaan kuvatessaan sitä, miten uskovainen on kuollut laille ja tullut toisen omaksi, eli me kuulumme nyt Kristukselle ja palvelemme Jumalaa Hengen uudessa tilassa emmekä kirjaimen vanhassa, niin kuin tehtiin vanhan liiton aikakaudella. Tämä asia tulee selvästi esille kirjeen seuraavissa jakeissa, jotka lainaan tähän.

Paavalin kirje roomalaisille 7:

4 Niin tekin veljet olette kuolleet laille Kristuksen ruumiin kautta mennäksenne naimisiin toisen kanssa, hänen, joka on noussut ylös kuolleista, niin että me kannamme hedelmää Jumalalle.

5 Sillä kun olimme lihassa, synnin himot tekivät työtä jäsenissämme lain kautta tuottaakseen hedelmää kuolemalle.

6 Mutta nyt meidät on vapautettu laista, kuolleina sille, jossa meitä säilytettiin, että palvelisimme (Herraa) Hengen uudistuksessa eikä kirjaimen vanhassa tilassa.

Jumalan ensisijainen tahto puolisoihin nähden on siis se, että vain kuolema voi erottaa puoliset toisistaan. On kuitenkin mahdollista, että ihmiset eroavat ja purkavat solmimansa liiton ihmisten tavalla. Sen lisäksi on tiettyjä syitä, milloin on lupa erota puolisostaan. Yksi sellainen varma syy on

haureus ja aviorikos. Vanhan Testamentin aikana syytön osapuoli jäi leskeksi, kun avionrikkonut puoliso kivitettiin kuoliaaksi. 3Moos.20:10; 5Moos.22:22 Uuden liiton aikana on mahdollista antaa anteeksi tämä rikos ja jäädä yhteen. Syyttömällä osapuolella on silti oikeus erota aviorikoksen tähden. Matt.19:9 Onko hänellä sen jälkeen oikeus mennä uudestaan naimisiin? Siitä seuraavaksi.

Joka nai hyljätyn, se tekee huorin

Jeesus opetti vuorisaaressa haureudesta ja uudelleen avioitumisesta näin:

Matteuksen evankeliumi 5:

31 On sanottu: “Jos joku hylkää vaimonsa, `antakoon hänelle erokirjan’.” 5Moos. 24:1

32 Mutta Minä sanon teille: “Joka hylkää vaimonsa muun syyn kuin haureuden vuoksi, **saa hänet tekemään aviorikoksen**. Ja kuka tahansa menee naimisiin hyljätyn kanssa, tekee aviorikoksen.

Jeesus sanoo selvästi, että jos joku tulee hyljättyksi muun kuin haureuden vuoksi ja menee naimisiin toisen kanssa, syyllistyy hän aviorikokseen. Näin ollen hyljättyksi tuleminen ”mistä syystä tahansa” ei anna lupaa mennä uudestaan naimisiin. Hylkääjällä ei ole sen enempää lupa mennä naimisiin kuin hyljätylläkään. Paavalin vastaava opetus on tässä kohden selvä, mutta se tarkoittaa kahden uskovaisen välistä avioliittoa. Jos uskovaiset eroavat, ei heillä ole lupaa mennä naimisiin toisen kanssa, ellei toinen hyljätystä syyllisty aviorikokseen.

Paavalin 1. kirje korinttolaisille:

10 Ja naimisissa oleville minä määrään, (en kuitenkaan minä vaan Herra), ettei vaimo saa jättää miestään;

11 mutta jos hän jättää, pysyköön naimattomana tai palatkoon miehensä luokse; ja mies ei saa lähettää pois vaimoaan.

Paavalin opetus kokonaisuudessaan

Tästä on hyvä jatkaa Paavalin muuhun opetukseen koskien avioliittoa ja avioeroa. Paavali sanoi tuon edellisen käskyn Herran käskyksi: sitä on syytä noudattaa ehdottomasti. Tämän jälkeen Paavali siirtyy puhumaan vaikeasta asiasta: miten tulisi suhtautua seka-avioliittoihin ja tilanteisiin, missä toinen ei usko ja hylkää puolisonsa? Tästä asiasta hänellä ei ole käskyä Herralta, mutta hän puhuu asiansa niin kuin se, joka on luotettava. 1Kor.7:25 Käytännössä Paavalin opetusta voidaan tässä kohden soveltaa seurakuntaan ikään kuin se olisi suoraan Herralta saatu, vaikka hän tunnustaakin kertovansa vain mielipiteensä.

Paavalin 1. kirje korinttolaisille:

12 Mutta muille sanon minä – ei Herra – jos jollakin veljellä on vaimo, joka ei usko, ja hän suostuu asumaan hänen kanssaan, niin älköön hän jättäkö vaimoaan.

13 Ja jos vaimolla on mies, joka ei usko, mutta joka suostuu asumaan hänen kanssaan, niin älköön hän jättäkö miestään.

14 Sillä mies, joka ei usko, on pyhitetty vaimonsa kautta, ja vaimo, joka ei usko, on pyhitetty miehensä kautta; muutoinhan teidän lapsenne olisivat epäpuhtaita, mutta nyt he ovat pyhiä.

15 Mutta jos se, joka ei usko, ottaa eron, olkoon erossa; veli tai sisar ei ole sidottu

sellaisissa tapauksissa vaan Jumala on kutsunut meidät rauhaan..

16 Sillä mistä tiedät, vaimo, voitko pelastaa miehesi? Ja mistä tiedät, mies, voitko pelastaa vaimosi?

17 Eiköhän Jumala ole jakanut jokaiselle osansa? Niin kuin Herra on jokaisen kutsunut, siten vaeltakoon. Näin minä käsken kaikissa seurakunnissa.

Paavali opetti ensin, että haureuden syntien välttämiseksi olkoon kullakin miehellä oma vaimo ja vaimolla oma mies. Sitten hän esitti ihanteeksi olla naimaton, minkä lahjan hän oli itse saanut Herralta. Naimisissa olevia uskovaisia hän kielsi eroamasta ja menemästä uudelleen naimisiin. 1Kor.7:1-11 Jos toinen puolisoista ei uskonut ja otti eron, ei veli tai sisar ole siinä tapauksessa orjuutettu avioliiton siteisiin vaan on vapaa menemään uudestaan naimisiin, kunhan se vain tapahtuu Herrassa. Paavali antoi uskosta osattoman hylkäämälle puolisolalle luvan avioitua uudestaan eikä pitänyt sitä syntinä. Hän sanoo tämän selvästi seuraavissa jakeissa.

25 Mutta koskien neitsyitä minulla ei ole käskyä Herralta vaan sanon mielipiteeni niin kuin sellainen, joka on saanut Herralta armon ollakseen luotettava.

26 Ajattelen siis, että näin on hyvä, nykyisen tarpeen (ahdistuksen) vuoksi: että miehen on hyvä olla siten. (eli pysyä entisessä asemassaan).

27 Oletko sidottu vaimoon? Älä hae eroa! Oletko eronnut vaimosta? Älä hae vaimoa!

28 Mutta myös jos menet naimisiin, et tee syntiä. Ja jos neitsyt menee naimisiin, ei hänkään tee syntiä. Mutta sellaiset saavat kärsiä ruumiillista vaivaa, mistä minä säästäisin teidät.

Paavali viittaa tällä puheella edellä mainittuun tapaukseen, jossa uskosta osaton puoliso on hyljännyt uskovaisten. Siinä tapauksessa veli tai sisar ei tee syntiä, jos avioituu toisen kanssa. Jos kaksi uskovaista joutuu erimielisyyksien vuoksi hetkellisesti eroon toisistaan, ei heidän ole lupa ottaa itselleen uutta puolisoa vaan heidän on jäätävä naimattomaksi tai sovittava puolisonsa kanssa ja palattava takaisin hänen tykönsä. 1Ko.7:10-11 Tämä ohje on täysin ymmärrettävä, sillä kahden uskovaisten välillä on sopu mahdollista, kun Herra toimii riidan välittäjänä ja sovittelijana. Jos toinen rikkoo avioliiton eli menee toiselle, niin silloin voidaan soveltaa sitä ohjetta, että syytön osapuoli ei ole sidottu. Aviorikos ja hyljäytyksi tuleminen vapauttavat hänet avioliiton siteistä ja hänellä on lupa mennä uudestaan naimisiin, kunhan se vain tapahtuu Herrassa. Puolison tulee olla uskovaisten ja avioliitto on syytä olla Jumalan johdatus, rukousvastaus.

Paavali opettaa seuraavissa jakeissa yksin elämisen eduista avioliittoon verrattuna. Yksin asuvan on helpompi palvella Herraa, kun ei ole suuria huolia aviopuolison ja perheen elättämisestä sekä hoitamisesta. Jos joku haluaa kuitenkin mennä naimisiin eikä ole millään tavalla sidottu, niin sellainen voi mennä naimisiin. Avioliiton on silloin tarkoitus kestää koko elinikä, kuolemaan asti.

36 Mutta jos joku ajattelee tekevänsä sopimattomasti neitsyttään kohtaan ja tämä on ylittänyt naimiän, ja niin on tarkoitettu tapahtuvan, tehkoon niin kuin tahtoo – hän ei tee syntiä: menköt naimisiin.

37 Mutta joka pysyy lujana sydämessään eikä ole minkään pakon sitoma, vaan voi toimia oman tahtonsa mukaan, ja on päättänyt sydämessään säästää neitsyeensä, tekee hyvin.

38 Eli se, joka antaa tyttärensä avioon, tekee hyvin, mutta joka ei anna häntä avioon, tekee paremmin.

39 Vaimo on sidottu lain mukaan niin kauan kuin hänen miehensä elää, mutta jos hänen miehensä nukkuu pois, on hän vapaa menemään naimisiin kenen kanssa tahtoo, kunhan se tapahtuu Herrassa.

40 Mutta hän on onnellisempi, jos jää entiseen asemaansa, minun mielestäni: ja minä arvelen, että minulla myös on Jumalan Henki.

Paavalin opetuksen mukaan naimattomuus ei ole mikään huono vaihtoehto uskovaiselle vaan hän jopa suosittelee sitä ja pitää parempana kuin naimisiin menemistä. Avioliittoa ja avioeroa sekä uudelleen avioitumista koskevan opetuksensa lopuksi hän toteaa, ettei uskovainen puoliso saa mennä uudestaan naimisiin, jos eroaa. Aviorikoksen tapahduttua tai uskovaisen tultua hyljättyksi, on tämä kuitenkin vapaa menemään uudestaan naimisiin, jos tahtoo, mutta Paavalin mielestä paras olisi jäädä elämään yksin ja palvella siten Herraa. Nämä ohjeet voi jokainen sovittaa itseensä ja elää niiden mukaan.

Sama vielä tarkemmin selitettynä

Kreikankielinen textus receptus sanoo, ettei mies tee syntiä, jos menee naimisiin eronsa jälkeen. Sitä eivät sano vain englanninkieliset käännökset vaan alkuteksti. Viittaus on hyljättyyn mieheen, jonka uskosta osaton puoliso on hyljännyt. Uskovia Paavali neuvoo pysymään naimattomana, jos eroavat: tämä edellyttää tietysti sitä, ettei kumpikaan ole mennyt toiselle. Jos toiselle mennään, vapautuu se "syytön" osapuoli avioliiton siteistä ja on myös vapaa avioitumaan toisen kanssa, kunhan se vain tapahtuu Herrassa. 1Kor.7

Paavali kirjoitti "lain tunteville", siis niille, jotka tunsivat Jumalan säädökset avioliittoa koskien. Room.7:1 Heidän ei ole lupa mennä toiselle puolison vielä eläessä. Saman sanoi Jeesus, mutta otti poikkeustapauksena esille haureuden harjoittamisen, mikä antoi luvan hyljätä uskoton puoliso JA avioitua uudestaan. Matt.19:9; 5:31-32

"Joka hylkää vaimonsa MUUN KUIN HAUREUDEN TÄHDEN JA NAI TOISEN, RIKKOO AVION; ja joka nai hyljätyn, se rikkoo avion." Matt.19:9

Hyljätty on tässä jakeessa "muun kuin haureuden tähden hyljätty puoliso". Sellaisen kanssa ei ole lupa avioitua. Näin Jeesus opetti myös vuorisaarnassa. Matt.5:31-32

Matteuksen evankeliumi 5:

31 On sanottu: "Jos joku hylkää vaimonsa, `antakoon hänelle erokirjan`." 5Moos. 24:1

32 Mutta Minä sanon teille: "Joka hylkää vaimonsa muun syyn kuin haureuden vuoksi, **saa hänet rikkomaan avion**. Ja kuka tahansa menee naimisiin hyljätyn kanssa, rikkoo avion.

Jeesus sanoo selvästi, että jos joku tulee hyljättyksi muun kuin haureuden vuoksi ja menee naimisiin toisen kanssa, syyllistyy hän avion rikkomiseen. Näin ollen hyljättyksi tuleminen "mistä syystä tahansa" ei anna lupaa mennä uudestaan naimisiin. Hylkääjällä ei ole sen enempää lupa mennä naimisiin kuin hyljättylläkään. Joka siis menee naimisiin muun kuin haureuden vuoksi hyljätyn kanssa, rikkoo avion ja jos muun kuin haureuden vuoksi hyljätty menee uudestaan naimisiin, rikkoo myös hän avion. Haureuden vuoksi hyljätty rikkoo avioliiton harjoittaessaan haureutta eikä hänen hylkäämisensä ole syntiä. Siihen on lupa, mikä käy ilmi Jeesuksen opetuksista.

Paavali opettaa nämä samat asiat jakeissa Room.7:1-3; 1Kor.7:10-11,36-40

Jeesus ja Paavali puhuivat niille, jotka tuntevat lain: juutalaisille ja seurakunnan jäsenille. Muut ovat vanhurskaudesta vapaat ja tekevät joka tapauksessa, mitä tahtovat. Room.6:20 Syntiähän se

tietysti on, mitä tekevät, mutta vastuu synnistä ei ole yhtä suuri kuin laista tietävillä. Jos laista tietämätön tulee uskoon, niin hänen mennyt elämänsä virheineen on anteeksiannettu. Asioita tutkitaan uskoontulohetkestä eteenpäin ja mietitään, mikä on paras ratkaisu Jumalan tahdossa. Takana voi olla monia avio- ja avoliittoja ja sellainen voi olla voimassa uskoontulohetkelläkin. On tietysti helppoa sanoa, että ”aja vaimo tai avovaimo pois lapsineen ja rukoile entisen ensimmäisen puolison uuden avioliiton rikkoutumista, ja ota hänet takaisin uudelle miehelle tehdyn lapsikatraan kanssa, koska kaikki muut avioliitot ovat huorintekemistä.” On sitten eri asia, miten Jumala suhtautuu näihin neuvonantajiin.

Tulkitsen vielä Jeesuksen sanoja ja lisään niihin sen, mitä hän ei kieltänyt ja sanonut synniksi. (Lisäys sisältyy Herran ajatuksiin, mikä voidaan ”lukea” hänen sanoistaan.)

"Joka hylkää vaimonsa MUUN KUIN HAUREUDEN TÄHDEN JA NAI TOISEN, RIKKOO AVION; ja joka nai (MUUN KUIN HAUREUDEN TÄHDEN) hyljätyt, se rikkoo avion."
Matt.19:9

Lisäys on suluissa.

Haureuden takia hylkäämistä ei olisi tarvinnut erikseen mainita, jos hylkääjän uusi avioliitto olisi kaikissa tapauksissa huorintekemistä. Nyt on selvää, ettei se ole huorintekemistä, jos hylkää puolisonsa hänen harjoittamansa haureuden tähden ja menee naimisiin toisen kanssa. Aviopuolison haureellisuus antaa luvan hyljätä hänet ja mennä toisen kanssa naimisiin. Jos puoliso on esimerkiksi homoseksuaali ja uskonon puolisolleen, on lupa hyljätä hänet ja mennä naimisiin toisen kanssa. Sitä Jeesus opetti ja Paavali laajensi vielä hänen opetustaan käsittämään tilanteen, jossa myös uskosta osattoman hylkäämäksi tulleella on lupa avioitua uudestaan, vaikka tämä ei olisikaan tehnyt huorin. 1Kor.12-28 Tätä voi soveltaa vaikkapa siihen, että puoliso on väkivaltainen tai elinkautista vankeutta kärsivä. Sellainen on avioon kelpaamaton. vrt. Matt.19:11-12 Uskova veli tai sisar ei ole sellaiseen puolisoon sidottu.

Tiedän tapauksen elävästä elämästä, jossa (uskovaisen?) miehen vaimo sai mielenhäiriön ja surmasi tämän vanhemmat. Hän joutui vankimielisairaalaan. Mies otti lapsille ja perheelle taloudenhoitajan. Kului vuosia eikä vaimo osoittanut paranemisen merkkejä. Mies ja taloudenhoitaja rakastuivat, menivät naimisiin ja saivat lisää lapsia. Yksi näistä lapsista on veljeni Herrassa. Hänen isänsä entinen vaimo, se murhaaja, ei parantunut koskaan vaan kuoli vankimielisairaalassa. Tekikö tämä isä syntiä, kun hylkäsi vaimonsa ja otti toisen? Peruste synnittömyydelle on ainoastaan vaimon avioonkelpaamattomuus ja mahdollisesti myös jumalattomuus, jonka johdosta mies ikään kuin tuli hyljättyksi avioonkelpaamattomuuden vuoksi.

Opetusta avioerosta ja uudelleen avioitumisesta

- Petteri Haipola, [artikkelisarja](#):
- Petri Paavola, Uskovan avioero:
<http://koti.phnet.fi/petripaavola/Uskovan%20avioero>
- Jari Iivanainen, Avioero ja uudelleen avioituminen:
<http://koti.phnet.fi/elohim/avioerojauudelleenavioituminen>
- Stanley A Ellisen: Kunnes kuolema erottaa. (Divorce and Remarriage in the Church)
- Pyhä Raamattu, kreikankielinen alkuteksti ja luotettavat käännökset, Jay P. Green Sr. Literal Translation, King James Version, suomenkielinen Novum ja sen sanakirja, Blue Letter Bible Organisation kreikka-englanti interlineaari ja sanakirja.